

<https://doi.org/10.62837/2024.9.396>

QASIMOV MAHMUDAĞA SARIBALA OĞLU

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin

Cəlilabad filialının baş müəllimi

E-mail : mahmudağa@mail.ru

**MİKAYIL MÜŞFİQİN LİRİKASINDA İNSANA, TORPAĞA, DÜNYAYA
VƏ İŞIQLI GƏLƏCƏYƏ BAĞLILIQ HİSSLƏRİ**

Açar sözlər: Mikayıl Müşfiq, ədəbiyyat, şair, şeir, poeziya, vətən, poetik ifadə.

Ключевые слова: Микаил Мушфиг, литература, поэт, стихотворение, поэзия, родина, поэтическое выражение.

Key words: Mikayil Mushfig, literature, poet, poem, poetry, homeland, poetic expression.

Mikayıl Müşfiq Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus şərəfli yer tutan şairlərdən biridir. O, xalqımızın yaddaşında və qəlbində, eləcə də xəyallar dünyasında pərvazlanan otuz yaşlı əbədiyaşar sənət fədaşidir. Müşfiq milli qürur və iftixarımız, xalq ruhu ilə bağlı olan səmimi poeziyasında Azərbaycanımızı böyük məhəbbətlə tərənnüm edib sevdiren, cazibə qüvvəsilə oxucuların qəlbini ehtizaza gətirən nakam şair, xalqın söz, sənət çələngidir. Onu bütün nəsillərin müasiri edən və sevdiren səmimiyyətlə dolu poeziyasının xalq ruhu ilə qırılmaz tellərlə bağlılığıdır. Müşfiq poeziyasında şair qəlbini çirpintiləri, sevgi, həyat və gözəllik duyğuları ürək açıb, qəlb oxşayır. Onun sənət dühasında vətənə, insana, torpağa, dünyaya və işıqlı gələcəyə bağlılıq yüksək pafosla öz bədii ifadəsini tapmışdır. Şairin sənət əsərlərində onun sızlayan könül duyğularının çirpintisi hiss olunur. Bu mənada şairin “**Bəxtiyar**” şeirindəki misraları çox maraqlı olub oxucusuna zəngin məlumat verir.

Sanıram ulduzlar həmvətənimdir,
Demək, yer də mənim, göy də mənimdir,
Hüzurmla cahan nə bəxtiyardır! (5, səh. 87)

Bu misralardan aydın olur ki, insan yox, cahan insanın hüzurunda olmaqla özünü bəxtiyar saymalıdır. Bu, Müşfiq poeziyasında insana verilən qiymətin ən parlaq təzahürüdür.

Şair bu ruhu “**Tərtərhes nəğmələri**” şeirində də iftixarla vəsf edir və insanı dünyanın kapitalı, ən ali əşrəfi sanır.

Sinədə tar, əldə qaval,
Bu dünyada bir kapital
Varmı insan oğlu kimi? (2, səh. 206)

Şairin “**Alqış varlığını duyan insana!**”, “**Bədbəxt bu dünyada tək yaşayandır**” və ya:

Cahan ki solmayan bir bağça-bağdır,
Burda rəvamıdır gülmədən ölmək!

Yazıq o şəxsə ki, qaraqabaqdır,
Nə qədər yaraşır insana gülmək! (1, səh. 167)

misraları insana verilən ən yüksək qiymətin bariz nümunələridir.

M. Müşfiq yaradıcılığında torpağa bağlılıq öz səmimi poetik ifadəsini ustalıqla tapmışdır. Bu, özünü **“Gəzdiyim yerlər”** şeirində yüksək məhəbbətlə əks etdirir:

Əsrlərdən bəri, illərdən bəri
Dərdinə qaldığım yerdir bu yerlər.
Bilior saçları qızıl bir pəri
Qurbanı olduğum yerdir bu yerlər!

Bu gözəl aləmi gəzdikcə dağ-dağ,
Oldum sevincinə, qəminə ortağ.
Ey söyüdlü dərə, ey dumanlı dağ,
Səfaya daldığım yerdir bu yerlər! (5, səh. 56)

Şeirin digər bir hissəsində şairin **“...dahlb diqqətlə düşüncələrə, ... ilham aldığım yerdir bu yerlər!”** (1, səh. 48) deməsi onun vətənə bağlılığını və ürəkdən ona vurulduğunu açıq şəkildə göstərir.

Müşfiq yaradıcılığında torpağa bağlılıq və qiymət yüksəkdir. Onun lirikasında vətənin elə bir guşəsi yoxdur ki, öz vəsfini tapmasın. Bununla yanaşı o, bir şair kimi torpağa zəhmət adamı tək qiymət verməkdən çəkinmir. Bu məqsədlə o, **“Torpaq”** şeirində yazır:

Hər şeyin anası, qaynağı sənsən!
Sənin varlığına ölüm-itim yox.
Sən bütün-bütünə ruhsan, bədənsən,
Gözəl torpaq, sənə çox borcluyam, çox! (5, səh. 116)

Şeirin son hissəsində torpaqla əməyin vəhdəti ustalıqla verilmiş və oxucunun diqqəti bu mühüm birliyin təcəssümünə yönəldilmişdir.

Sənə qüvvət verən, sənə ruh verən,
Çoraq çöllərini çiçəkləndirən
Mənim şən əməyim, alın tərindir! (5, səh. 116)

Bu fikirlər oxucunu torpağa, zəhmətə, əməyin alın tərillə qazanılan bəhrə və təntənəsinə ruhlandırır.

Şairin poeziyasında əməyə yüksək qiymət verilir. O, insanlığın tükənməz varı hesab edilir. Bu, özünü şairin **“Əmək”** şeirində aşağıdakı formada əks etdirir:

Əmək-insanlığın tükənməz varı...
Əmək sərf olunan yer cənnətimdir.
Hüsnümdür, eşqimdir, səadətimdir! (1, səh. 130)

Müşfiq yaradıcılığında dünya və işıqlı gələcəklə bağlı fikirlər onun sənət dünyasında özünə layiqli yer tutur. Bunlar şairin dünyanı azad, firavan sülh və əmin-amanlıq şəraitində görməsi və yer üzünün gül-çiçəyə bürünməsini görmək arzusu ilə

bağlıdır. Bu mənada şairin “**Mədəni hücum**” şerində verilən aşağıdakı parçalar çox maraqlı və dəyərlidir.

Qalmasın könüllər, baxışlar buludlu;
Arqadaş, gün kimi açılısın bənizin.

•••

Öyləcə papaq da, öyləcə çadra da
Atılısın, onlara edəlim əlvida. (1, səh. 41)

“**Ay qız**” şerində də şairin işıqlı gələcəyə münasibəti açıq duyulur:

O qara günlərin getsin gəlməsin,
Bir daha keçmişin üzü gülməsin.
Ümidi səndədir, mənəcə, hər kəsin,
İndidən ruhunu telləndir, ay qız! (2, səh. 162)

Müşfiq poeziyasında dünyaya və işıqlı gələcəyə bağlılıq hissi özünü “**Həyat sevgisi**” şerində daha parlaq göstərir. Burada o sanki insana gözəlləşən işıqlı dünyanın qədrini bilməyi tövsiyə edir.

Ah, mən gündən-günə bu gözəlləşən
İşıqlı dünyadan necə əl çəkim?
Bu yerlə çarpışan, göylə əlləşən
Dostdan, aşınadan necə əl çəkim?

•••

Həyat dedikləri bu keşməkeşdən,
Qəlbimdə, qanımda yanan atəşdən.
Gecədən, gündüzdən, aydan, günəşdən.
Bu əngin fəzadan necə əl çəkim? (2, səh. 83)

Şairin “**Bəxtiyar**” şerində də işıqlı gələcəyə yüksək inam, arzu və istək vardır.

Məqsədim, məsləkim, şüarım budur,
Həmən əqidədir, həmən duyğudur.
Gələcək günlərə məni səsləyən,
Bir böyük yarına əməl bəsləyən,
Çarpışan, vuruşan nə bəxtiyardır! (2, səh. 85)

Bu nəğmələr öz bədii poetik ifadəsini şairin səmimiyyətlə dolu poeziyasında və müasirlərinə yazdığı müraciətdə çox parlaq tərənnümünü tapmışdır:

Yazmamam ürəyim sizi anmasa,
Sizin eşqinizlə alovlanmasa;
Burdaca el durub məndən sordu ki:
Gözdən yaş çıxarmı ürək yanmasa?

Qönçə açılarmı, bahar olmasa?
Şölə titrəyərmı, ruzgar olmasa?
Bu nəğmə ruhumdan qoparmı bilməm,
Mənə ilham verən dostlar olmasa? (1, səh. 4)

Bu misralar əbədiyaşar M. Müşfiq yaradıcılığının kövrək xarakterli romantik poeziyasından süzülüb gələn istək və arzuya qovuşmaq həsrətinin dərin inam və rəğbət müjdələridir. Bunlar bizi Mikayıl Müşfiq sənətinə ürəkdən bağlayır və onun poeziyasının özü kimi əlçatmaz, ünyetməz bir zirvədə əbədiyyət günəşi kimi parladığını göstərir.

İstifadə olunan ədəbiyyat:

- 1. Mikayıl Müşfiq** “Seçilmiş əsərləri”, “Şərq-Qərb”, Bakı-2004, 351 səh.
- 2. Mikayıl Müşfiq** “Seçilmiş əsərləri”, Bakı-2013, 596 səh.
- 3. Mikayıl Müşfiq** “Seçilmiş əsərləri” 3 cildə, I cild. Bakı-2008, 241 səh.
- 4. M. Müşfiq** “Klassiklərim seriyası”, “Mən şirin ləhcəli bir bülbüləm”... (Seçilmiş əsərləri) Bakı, Kitab Klubu-2017, 384 səh.
- 5. M. Müşfiq** “Həyat sevgisi”, Bakı, Yazıçı, 1988, 304 səh.

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus şərəfli yer tutan əbədiyaşar sənət fədaisi Mikayıl Müşfiqdən söz açılır. O, xalqımızın qəlbində özünə layiqli yer tutan nakam şair, söz, sənət çələngidir. Müşfiq yaradıcılığı başdan-başa milli qürur və iftixar hissi ilə doludur. O, Azərbaycan poeziyasında özünə layiqli yer tutan sönməz günəş, əbədiyyət aləminə nur saçan mayakdır. Onun poeziyasında şair qəlbinin həzin çırpıntıları, sevgi və gözəllik duyğuları insanı özünə valeh edir. Onu bütün nəsillərin müasiri edən xalq ruhu və istəyi ilə bağlı olan səmimi poeziyasındakı istək və arzularıdır. Şairin lirikası oxucuya ana laylası qədər şirin və doğmadır. Ona görə də bu şeirlərdən, oradakı real səmimiyyətdən doymaq olmur. Onları oxuduqca şairin sızlayan qəlbinin könül duyğularını duyur, şairlə birlikdə kədərlənir, sevinir və gələcəyə ümid edirsən. Bu baxımdan şairin sənət dühasındakı incilər doğma vətənə, torpağa, dünyaya, insana, onların həyata olan sevgisinə və işıqlı gələcəyə bağlılıq hissələri yüksək pafosla öz bədii təcəssümünü tapır. Məqalə bu məsələləri bədii nümunələr əsasında təhlil etdikdə hər şeyi açıq şəkildə görür və şairin real səmimiyyətini alqışlayırıq. Bu mənada şairin poeziyası özü qədər əlçatmaz və ünyetməz bir zirvədə əbədiyyət günəşi kimi daim parlayacaq. O, həmçinin el-obaya bağlı vətənpərvər şair kimi qəlblərdə yaşayacaq.

Краткое содержание

М. Гасымов

В лирике Микаила Мушфига чувства привязанности к человеку, земле, миру и светлому будущему.

В статье упоминается Микаил Мушфик – вечный ценитель искусства, занимающий уникальное и почетное место в азербайджанской литературе. Он несостоявшийся поэт, гирлянда слова и искусства, занимающая достойное место в сердцах нашего народа.

Творчество Мушфика полно национальной гордости и гордости. Он – неугасимое солнце, занимающее достойное место в азербайджанской поэзии, маяк, освещающий мир вечности. В его поэзии печальные биения сердца

поэта, чувства любви и красоты завораживают человека. Именно желания и мечты в его искренней поэзии, связанные с духом и желанием народа, делают его современником всех поколений. Лирика поэта мила и знакома читателю, как колыбельная матери. Поэтому невозможно налюбоваться этими стихами и их настоящей искренностью. Читая их, чувствуешь чувства болит сердца поэта, испытываешь грусть, радость и надежду на будущее вместе с поэтом. С этой точки зрения жемчужины художественного гения поэта находят свое художественное воплощение в высоком пафосе, чувстве привязанности к своей Родине, земле, миру, народу, их любви к жизни и светлому будущему. Когда в статье анализируются эти вопросы на основе художественных примеров, мы видим все ясно и приветствуем настоящую искренность поэта. В этом смысле поэзия поэта всегда будет сиять, как солнце вечности, на вершине, такой же неприступной и нерушимой, как он сам. Он также будет жить в сердцах как поэт-патриот, родственник Эль-Обе.

Summary **Mahmudaga Gasymov**
In Mikayil Mushfig's lyrics, feelings of attachment to man, land, world and bright future.

The article mentions Mikayil Mushfiq, an eternal devotee of art, who holds a unique and honorable place in Azerbaijani literature. He is a failed poet, words and art garland who has a worthy place in the hearts of our people.

Mushfiq's creativity is full of national pride and pride. He is an unquenchable sun, a beacon that shines a light on the world of eternity, which takes its rightful place in Azerbaijani poetry. In his poetry, the sad beats of the poet's heart, feelings of love and beauty fascinate a person. It is the desires and wishes in his sincere poetry, which are related to the spirit and desire of the people, that make him contemporary to all generations. The poet's lyrics are as sweet and familiar to the reader as a mother's lullaby. Therefore, one cannot get enough of these poems and their real sincerity. As you read them, you feel the feelings of the poet's aching heart, you feel sad, happy and hope for the future together with the poet. From this point of view, the pearls of the poet's artistic genius find their artistic embodiment with high pathos, feelings of attachment to their native homeland, land, world, people, their love for life and a bright future. When the article analyzes these issues on the basis of artistic examples, we see everything clearly and we welcome the real sincerity of the poet. In this sense, the poet's poetry will always shine like the sun of eternity on a peak as inaccessible and indestructible as himself. He will also live in hearts as a patriotic poet related to El-Oba.

Rəyçi: filol. ü. fəls. dok. Y. Dadaşlı tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.